

Rolf H. Siemssen **15 III 1933–29 I 2021**

29 stycznia 2021 r. zmarł prof. Rolf Hendrik Siemssen, wybitny fizyk jądrowy, członek zagraniczny PAU.

Rolf Siemssen urodził się 15 marca 1933 r. w Fuzhou w Chinach w rodzinie niemieckiego przedsiębiorcy. Dzieciństwo i wczesną młodość spędził w Szanghaju. Po drugiej wojnie światowej, w wieku 14 lat, wrócił wraz z rodziną do Niemiec. W 1953 r. rozpoczął studia w dziedzinie fizyki na Uniwersytecie w Tybindze, które kontynuował w Monachium na Uniwersytecie Ludwika-Maksymiliana, a następnie na Uniwersytecie w Hamburgu, gdzie otrzymał magisterium z fizyki. Zatrudniony jako asystent na tej uczelni pracował nad doktoratem pod kierunkiem prof. W. Jentschke. Rozprawę doktorską, poświęconą badaniu mechanizmu reakcji odrywania nukleonów z lekkich jąder atomowych, obronił w 1963 r. Następne trzy lata spędził na stażu postdoktorskim w amerykańskim ośrodku Argonne National Laboratory (ANL). W roku 1966 został adiunktem (assistant professor) na Uniwersytecie Yale (USA), by w roku 1968 wrócić do ANL, gdzie został zatrudniony na stanowisku badawczym. Kilkuletni okres w USA był dla Rolfa Siemssena bardzo owocny. Przeprowadził wiele eksperymentów, których celem było badanie mechanizmów reakcji jądrowych, a także zastosowanie tych reakcji do poznawania budowy jąder atomowych. Był jednym z pionierów wykorzystania ciężkich jonów w tej dziedzinie. Wyniki jego prac doświadczalnych i wkład w ich interpretację przyniosły mu rozgłos w międzynarodowym środowisku fizyki jądrowej. W uznaniu dla tych osiągnięć w 1972 r. został powołany na stanowisko profesora na Uniwersytecie w Groningen (Holandia) i jednocześnie został dyrektorem Instytutu Akceleratorowego Fizyki Jądrowej (KVI, nl. Kernfysisch Versneller Instituut). Funkcję tę pełnił do roku 1991, a jako profesor Uniwersytetu w Groningen pracował do odejścia na emeryturę w 1998 r. W trakcie swojej działalności akademickiej wypromował 21 doktorów fizyki.

Pod zarządem prof. Siemssena instytut KVI znacznie się rozwinął i zdobył wysoką renomę międzynarodową. Cyklotron, główne narzędzie badawcze instytutu, został przystosowany do przyspieszania ciężkich jonów, co znacznie zwiększyło oferowane możliwości badawcze. Działalność naukową instytutu rozszerzono o prace z fizyki atomowej. Powstał specjalny program finansowania wizyt badaczy z innych ośrodków naukowych. W ramach tego programu prof. Siemssen zaprosił na kilkumiesięczną wizytę dwóch wybitnych teoretyków, prof. Francesco Iachello z Włoch i prof. Akito Arimę z Japonii, których współpraca w trakcie pobytu w Groningen przyniosła podwaliny całkowicie nowego opisu budowy jąder atomowych, tzw. modelu oddziałujących bozonów (IBM, ang. Interacting Boson Model). Prof. Siemssen był jednym z inicjatorów budowy nowego, nadprzewodzącego cyklotronu i odegrał kluczową rolę w realizacji tego projektu. Nowy cyklotron uruchomiono w KVI w 1996 r.

Prof. Siemssen angażował się w kształtowanie polityki naukowej zarówno w Holandii, jak i na poziomie międzynarodowym, biorąc udział w pracach wielu rad naukowych i komisji eksperckich. Zasiadał, między innymi, w radach naukowych Instytutu Hahn-Meitner w Berlinie, Instytutu Maxa Plancka w Heidelbergu i w Ośrodku Badań Ciężkojonowych GSI w Darmstadt. Działał w komitetach doradczych laboratoriów w Legnaro i w Katanii we Włoszech, w Louvain-la-Neuve w Belgii, w RIKEN w Japonii i w Instytucie Paula Scherrera w Villingen w Szwajcarii. Uczestniczył w pracach sekcji fizyki jądrowej Międzynarodowej Unii Fizyki Czystej i Stosowanej. W Europejskim Komitecie Współpracy w dziedzinie Fizyki Jądrowej (NuPECC) przewodniczył komisji oceniającej stan i perspektywy fizyki wiązek radioaktywnych. Był członkiem Holenderskiego, Niemieckiego i Europejskiego Towarzystwa Fizycznego. W latach 1985–1987 był współredaktorem czasopisma „Europhysics Letters”, a w latach 1985–1998 redaktorem „Physics Letters B”.

Rolf Siemssen był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Oranje Nassau. W 1972 r. został wybrany na członka Amerykańskiego Towarzystwa Fizycznego, a w 1987 r. wybrano go do Królewskiej Holenderskiej Akademii Sztuk i Nauk. Od 2005 był członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Umiejętności.

Z inicjatywy i na zaproszenie prof. Siemssena kilku polskich fizyków rozpoczęło współpracę z instytutem KVI już w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Pierwsze kontakty przerodziły się w wieloletnią intensywną współpracę, co pozwoliło kilku polskim grupom korzystać z doskonałych warunków badawczych i gościnności KVI. Do pierwszych, najważniejszych polskich współpracowników Rolfa Siemssena należeli profesorowie Ziemowid Sujkowski i Janusz Wilczyński z Instytutu Badań Jądrowych w Świerku.

Eksperymenty w KVI, zarówno w dziedzinie fizyki jądrowej, jak i atomowej, prowadzili też badacze z Uniwersytetów Jagiellońskiego, Warszawskiego i Śląskiego. Prof. Siemssen wysoko cenił konferencje naukowe organizowane w Polsce i lubił w nich uczestniczyć. Szczególnie upodobał sobie konferencje odbywające się regularnie na Mazurach. Ważnym punktem w programie tych konferencji są regaty żeglarskie, w których zawsze brał udział.

W osobie Rolfa Siemssena straciliśmy wybitnego uczonego, ciepłego i otwartego człowieka, ważnego sprzymierzeńca polskich fizyków na arenie międzynarodowej.

Marek Pfützner